

**Sosiaalipedagogiikan
päivät 2015
– Teoria kohtaa käytännön**

**9.–10.4.2015 Tampereella
Tampereen ammattikorkeakoulu**

Abstraktikirja

**Suomen sosiaalipedagoginen seura ry
Tampereen ammattikorkeakoulu**

Työryhmät torstaina klo 13.15–14.45: Sosiaalipedagogista tutkimusta

RYHMÄ 1: Sosiaalipedagogiset toimintatavat kasvun tukena (pj. Elina Nivala)

- 13.15–13.45 Riikka Korkiamäki: ”Myönteinen tunnistaminen” tutkimuksen, teorian ja käytännön vuoropuheluna
13.45–14.15 Antti Maunu: Ryhmäilmiö: yhteisöllisyyttä käytännössä
14.15–14.45 Hanna Parviainen: Hiphop kasvun areenana monikulttuurisessa yhteiskunnassa

RYHMÄ 2: Haasteita vakiintuneille toimintakäytännöille (pj. Anne Backman)

- 13.15–13.45 Talvikki Ahonen: Kirkko turvapaikkana
13.45–14.15 Eeva Timonen-Kallio: Vahvempaa hoidollista vai kasvatuksellista osaamista lastenkotityöhön?
14.15–14.45 Anne Backman: Kolmannen sektorin toimintakentät sosionomien AMK ammatillisen kasvun oppimisympäristöinä – Sosiaalipedagoginen työote tarkastelussa

RYHMÄ 3: Talous ja työ sosiaalipedagogisina kysymyksinä (pj. Sanna Ryyänen)

- 13.15–13.45 Satu Maarit Huuskonen: Ikääntyvä nainen prekaarissa työmarkkina-asemassa
13.45–14.15 Tuomo Alhojärvi: Talouden pedagogisointi viheliäisen talousvallan työstämisenä
14.15–14.45 Sanna Ryyänen: Solidaarisuustalous – sosiaalipedagoginen taloudellisen toiminnan muoto?

RYHMÄ 4: Alkoholiin ja huumeisiin liittyvä tutkimus sosiaalipedagogiikassa (pj. Sari Miettinen)

- 13.15–13.45 Kati Vapalahti: Collaborative argumentation in role-play discussions on adolescents’ use of alcohol
13.45–14.15 Jenni Helenius: Virallinen ja arkidiskurssi alkoholikasvatuksessa
14.15–14.45 Jani Heino: Huume kuntoutuksen käyneiden osallisuuden tukeminen

RYHMÄ 5: Toimintakenttien määrittelyä (pj. Elina Ikonen)

- 13.15–13.45 Elina Ikonen: Sosiaalipedagogiikan funktiota ja positiota paikantamassa metafora-analyysin kautta
13.45–14.15 Tiina Häkkinen: Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön ajatuksellinen ja oppihistoriallinen kehitys
14.15–14.45 Eeva Tast: Varhaiskasvatus sosiaalipedagogisena toimintakenttänä

RYHMÄ 6: Sosiaalipedagogiikka nonformaalin kasvatuksen areenoilla (pj. Seija Mäenpää)

- 13.15–13.45 Seppo Niemelä: Sosiaalipedagogiikka sivistystyössä
13.45–14.15 Heli Heino: Mediakasvatusta nuorisotyössä sosiokulttuurisen innostamisen metodeilla
14.15–14.45 Ninni Juntunen: Aktiivista kansalaisuutta etsimässä

RYHMÄ 1: Sosiaalipedagogiset toimintatavat kasvun tukena

pj. Elina Nivala, elina@nivala.net

”Myönteinen tunnistaminen” tutkimuksen, teorian, ja käytännön vuoropuheluna

Riikka Korkiamäki, Tampereen yliopisto, Riikka.Korkiamaki@staff.uta.fi

Puheenvuorossani esittelen ”myönteistä tunnistamista”, joka on parhaillaan käynnissä olevassa tutkimushankkeessa kehittynyt näkökulma lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseen ja ulkopuolisuuden ehkäisemiseen. Idea perustuu sosiaalifilosofisiin tunnustussuhdeteorioihin sekä empiiriseen lasten ja nuorten arkea käsittelevään tutkimukseen, ja sitä on kehitetty tutkimusyhteistyössä lasten ja nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten ja hallinnon toimijoiden kanssa.

Esitykseni käsitteellisenä kontekstina toimii tunnustussuhdeoteettinen näkökulma ihmisten välisten vuorovaikutussuhteiden ymmärtämiseen. Keskeistä on inhimillisen erilaisuuden arvostaminen sekä yksilöiden ja ryhmien tunnustaminen tavalla, joka on yhteensopiva heidän oman käsityksensä itsestään ja ympäristöstään kanssa. Tunnustusteorioiden perusteella tällaisen tunnustamisen kautta voidaan tukea lapsen tai nuoren itsetunnon ja itsearvostuksen myönteistä rakentumista.

”Myönteisen tunnistamisen” idea on syntynyt ja muotoutunut viidessä monialaisessa ja -ammattillisessa työpajassa, joihin vuoden 2014 aikana osallistui yhteensä 35 asiantuntijaa ja kuusi tutkijaa. Lisäksi aineistona on työpajoihin osallistuneilta asiantuntijoilta kerätyt esimerkit, tapauskuvaukset ja muut heidän kanssaan käydyt keskustelut. Työskentelyn taustalla on vaikuttanut ajatus, jonka mukaan uuden tiedon ja ymmärryksen rakentuminen on mahdollista kollaboratiivisessa toiminnassa, joka perustuu eri toimijatahojen kesken jaettuun tietoon, taitoon ja resursseihin.

Asiantuntijayhteistyön ja sen käsitteellisen reflektoinnin kautta on päädytty ajatukseen, jonka mukaan sukupolvien välistä vuorovaikutusta institutionaalisissa ympäristöissä ohjaavat jatkuvasti meneillään olevat tunnustamisen ja väärintunnustamisen prosessit. ”Myönteinen tunnistaminen” viittaa käytäntöihin, joissa lapset ja nuoret tulevat nähdyiksi ja kuulluiksi siten kuin he kussakin tilanteessa haluavat tulla tunnistetuiksi. Tällaiset käytännöt korostavat sosiaalista tietoisuutta, tilanneherkkyyttä ja molemminpuolista kunnioitusta sekä tunnustavat niin lasten ja nuorten kuin heille merkityksellisten yhteisöjen olemassa olevat voimavarat. Myönteinen tunnistaminen voidaan nähdä vallitsevia varhaisen puuttumisen/tukemisen menetelmiä täydentävänä hyvinvoinnin edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisemisen näkökulmana, jonka tavoitteena on arvokkuuden ja osallisuuden kokemusten vahvistaminen lasten ja nuorten institutionaalisten arkiympäristöjen käytännöllisenä periaatteena.

Ryhmäilmiö: yhteisöllisyyttä käytännössä

Antti Maunu, Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, antti.maunu@ehyt.fi

Yhteisöllisyyttä (sosiaalista tukea, pääomaa, luottamusta jne.) on tutkittu paljon etenkin terveyden ja hyvinvoinnin kannalta. Johtopäätös on selvä: vahvempi yhteisöllisyys korreloi vahvemman terveyden ja hyvinvoinnin kanssa. Yhteisöllisyys vaikuttaa tässä suhteessa todelliselta ihmeaineelta. Lisäksi sen on osoitettu edistävän mm. nuorten opintomenestystä ja vähentävän käytöshäiriöitä. Ongelmana on vain se, mistä yhteisöllisyyttä saataisiin ja millä käytännön keinoilla. Esityksessä esittelen Ehkäisevä päihdetyön EHYT ry:n Ryhmäilmiö-mallin, joka on nuorten kanssa työskenteleville aikuisille suunnattu sosiaalipedagoginen työkalupakki. Esittelen myös Ryhmäilmiön kehittämisprosessia, jossa on yhdistelty teoreettista tutkimusta, nuorisotyön käytännön asiantuntemusta sekä konkreettista kehittämistyötä mallin käyttäjien kanssa. Prosessin lopputuloksena on hyvää palautetta saanut käytännön malli, teoreettisesti

kiinnostavia havaintoja sekä uusia kysymyksiä, joihin vastaaminen saattaa tuottaa vielä parempia käytännön ratkaisuja ja teoreettisia näkemyksiä.

Hiphop kasvun areenana monikulttuurisessa yhteiskunnassa

Hanna Parviainen, Itä-Suomen yliopisto, hannaparvia@gmail.com

Pro gradu -tutkielmani oli laadullinen ja empiirinen sosiaalipedagoginen tutkimus, jossa rakensin kuvaa suomalaisesta hiphop-kasvatuksesta sekä tarkastelin hiphop-kulttuurin merkityksiä ja sijoittumista tässä ajassa monikulttuurisessa yhteiskunnassamme. Halusin selvittää miten hiphop tukee nuorten kasvua ja oppimista, ja miten se toimii yhteiskunnallisen vaikuttamisen kenttänä. Tutkimukseni teoreettisena viitekehysenä oli kriittinen sosiaalipedagogiikka. Tutkimuksen kohteena olivat pääkaupunkiseudulla hiphop-työpajoihin osallistuneet nuoret sekä suomalaiset hiphop-artistit, jotka ovat ohjanneet työpajoja.

Hiphop-kulttuuri syntyi 1970-luvulla Bronxissa New Yorkissa afroamerikkalaisten ja latinoiden yhteiskunnallisena protestina marginalisaatiota vastaan. Sen neljä pääelementtiä ovat räp-musiikki, katutanssi, tiskijukka-toiminta sekä graffiti. Myöhemmin hiphopin viidenneksi elementiksi nimettiin tiedostaminen ja oppiminen. Hiphop on maailmanlaajuinen kulttuuri, johon monet nykynuoret katsomatta kansallisuuteen, etniseen taustaan, luokkaan tai sukupuoleen samaistuvat, joten sen tutkiminen non-formaalina kasvun areenana on relevanttia.

Tutkimuksen orientaationa oli kriittinen sosiaalipedagogiikka, jossa keskeistä on sosiaaliseen muutokseen pyrkiminen ja yhteiskunnallista epäoikeudenmukaisuutta vastaan taisteleminen kasvatuksen keinoin. Kriittinen sosiaalipedagoginen toiminta perustuu luottamukselliseen ja dialogiseen vuorovaikutukseen, jonka ansiosta kasvatuksella voi vahvistaa yksilön ja yhteisön aktiivista toimijuutta. Koska myös hiphop-kulttuurin alkuperäinen ideologia oli yhteiskuntakriittinen, oli mielestäni hedelmällistä tutkia hiphopia kriittisen sosiaalipedagogiikan näkökulmasta.

Aineisto tuotettiin puolistrukturoiduilla teemahaastatteluilla ja analysoitiin sisällönanalyysin keinoin. Tutkimustulokset jakautuivat kahden pääteeman alle, jotka olivat hiphop-kulttuuri sekä hiphop-kasvatus. Hiphop-kulttuurin erityispiirteitä olivat sen tyylinvapaus, matala aloituskynnys sekä sen mahdollisuus yhteiskuntakritiikkiin. Hiphop-kulttuurille koettiin ominaiseksi monikulttuurisuus sekä erilaisuuden näkeminen rikkautena. Hiphop-kulttuuri rakentaa ajankuvaa ja toisaalta heijastaa tämän hetken kaupallisia arvoja, mihin liittyy kulttuurin popularisoituminen.

Hiphopissa ja sen kautta tapahtuva kasvatus ja oppiminen tapahtuvat monella tasolla. Nuorten persoonallinen identiteetti voi vahvistua, mutta toiminta tukee myös sosiaalisten taitojen kehittymistä. Nuoret saavat toiminnassa vaikuttamisen kokemuksia ja oppivat käyttämään kieltä luovasti. Ryhmissä tärkeää oli ohjaajan matala auktoriteetti ja ohjaaja nähtiin innostavana vaihtoehtojen tarjoajana. Toiminnassa ohjaajat ja nuoret ovat saman kulttuurin sisällä, jolloin he puhuvat ikään kuin samaa kieltä ja hiphop toimii sukupolvien välisenä siltana. Hiphop-toiminnalla voi siis olla hyvin sosiaalipedagogisia elementtejä ja niinpä sitä voisi hyödyntää sosiaalipedagogisen käytännön suunnittelussa.

RYHMÄ 2: Haasteita vakiintuneille toimintakäytännöille

pj. Anne Backman, anne.backman@saimia.fi

Kirkko turvapaikkana

Talvikki Ahonen, Itä-Suomen yliopisto, stahonen@student.uef.fi

Esitys käsittelee meneillään olevaa väitöskirjatutkimustani kirkosta turvapaikkana Suomessa. Kirkkoturvatilanne syntyy tavanomaisesti tilanteessa, jossa turvapaikanhakija saa kielteisen turvapaikkapäätöksen ja hakee apua tai tukea seurakunnasta. Kirkkoturva on joissakin tapauksissa johtanut turvattun turvapaikkahakemuksen uudelleen käsittelyyn ja myönteiseen turvapaikkapäätökseen. Kirkkoturva voi siten olla merkittävässä roolissa turvapaikanhakijoiden oikeusturvan takaamisessa.

Kirkkoturvakäytännöllä on vuosisatainen perinne. Nykyaikainen kirkkoturva kytkeytyy läheisesti kansainväliseen siirtolaisuuteen sekä oleskelulupa- ja turvapaikkajärjestelmiin. Kirkon näkökulmasta kirkkoturva on osa sen diakoniatyötä, jossa avunantamisen lähtökohtana on ihmisen yksilöllinen elämäntilanne. Tutkimuksessa tarkastelen kolmen osapuolen – valtiota edustavien viranomaisten, seurakuntien työntekijöiden sekä kirkosta turvan saaneiden – muodostamaa jännitekenttää. Toteutettavan tutkimuksen aineisto koostuu eri osapuolten haastatteluista, jotka analysoin sisällönanalyyysillä.

Koska kirkkoturvalla ei ole lainvoimaa, viranomaiset voivat halutessaan päättää olla kunnioittamatta seurakunnan kirkkoturvapäätöstä ja noutaa kirkkoturvan saaneen henkilön myös kirkon tiloista. Kirkkoturvaa on Suomessa niin kunnioitettu kuin loukattukin. Kiinnostavaa on, mille periaatteille loukkaaminen tai loukkaamattomuus perustuu. Kuinka seurakunnat rakentavat kirkkoturvan auktoriteetin? Mikä on turvattujen toimijuus kirkkoturvatilanteissa?

Kirkkoturvakäytäntöön liittyy vahva sosiaalieettinen eetos, jonka perusta on kirkon opissa ja perinteessä. Kysyn, miten käytäntö kuvaa tai muokkaa kirkon roolia yhteiskunnassa. Kuinka kirkko toimii suhteessa valtioon ja yksilöihin kirkkoturvatilanteissa? Laajemmin tutkimusaihe liittyy myös uskonnon asemaan ja ilmenemiseen yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

Vahvempaa hoidollista vai kasvatuksellista osaamista lastenkotityöhön?

Eeva Timonen-Kallio, Turun ammattikorkeakoulu, eeva.timonen-kallio@turkuamk.fi

Lastenkodeissa ja nuorisokodeissa arjesta pyritään luomaan mahdollisimman kodinomaista, turvallista ja kuntouttavaa. Omahoitajan tehtävänä on tukea lasta kotiutumaan laitokseen, luoda kokonaiskuvaa lapsen sen hetkisestä ja aikaisemmasta elämästä ja kasvuympäristöstä, pitää yhteyttä viranomaisverkostoihin, rakentaa lapsen arkea laitoksessa jne. Tällainen lastenkotien ”tavallisuuspuhe” vaikuttaa vastapuheelle suhteessa erityislapsiin, lasten erityistarpeisiin ja erityismenetelmien ja erityisen huolenpidon kysymyksiin keskittyneille keskusteluille sillä tiedetään, että lastenkodin työntekijät joutuvat työssään kohtaamaan ja hoitamaan nuorten vakavia käyttäytymishäiriöitä ja mielenterveyden ongelmia. Sijaishuollon kasvatus- ja hoitotyön toteuttamiselle luo ammatillisia haasteita myös se, että lastensuojelun laitostyön kelpoisuusehdot on määritelty lainsäädännössä väljästi ja lastenkodeissa työskenteleekin työntekijöitä monilla erilaisilla koulutustaustoilla. Tämä voi johtaa osaamiseroihin työntekijöiden välillä, joka voi osaltaan aiheuttaa valtataistelua asiantuntijuudesta ja mahdollisesti ammatillisen osaamisen erojen vähättelyä, jolloin ”kaikki tekee kaikkea”. Esityksessä tarkastellaan lastenkotityötä hoidollisessa ja kasvatuksellisessa viitekehyksessä, reflektoidaan lastenkotityön sosiaalipedagogisuutta ja kasvatuksellista osaamista sekä hahmotellaan lastenkotityön tietoperustaa.

Kolmannen sektorin toimintakentät sosionomien AMK ammatillisen kasvun oppimisympäristöinä – Sosiaalipedagoginen työote tarkastelussa

Anne Backman, Saimaan ammattikorkeakoulu, anne.backman@saimia.fi

Jatko-opintojeni aiheena ja tutkimukseni kohteena on sosionomien AMK ammatillisen kasvun kokemukset kolmannen sektorin toimintakentillä. Opiskelijoiden harjoittelut ja projektiopinnot järjestötyössä ja niissä tapahtuva sosialisointi kaltaisen prosessi tuottavat oletukseni mukaan hyviä valmiuksia sosiaalialan työn ammattikäytäntöihin. Tutkimukseni tavoitteena on myös sosiaalipedagogisen käytännön työn menetelmäopetuksen kehittäminen opiskelijoiden järjestöissä ja yhdistyksissä tapahtuvan kokemuksellisen oppimisen ja tästä saatavan aineiston analyysin avulla.

Tarkastelun ja tutkimuksen kohteena on erityisesti sosiaalipedagogisen työotteen kehittyminen ja kehittäminen ammatillisen kasvuprosessin yhteydessä. Tutkimuksen kohteena on erityisesti käytännön osaamisen hyödyntäminen ja vahvistaminen sosiaalialan opettamisessa ja oppimisessa. Vapaaehtoistyön merkitys opiskelijan oppimisympäristönä tässä vaiheessa on vielä kysymysmerkkinä aineistossani.

Tutkimukseni aineistona on mm. opiskelijoiden tuottama kokemuksellinen materiaali: oppimistehtävät, oppimispäiväkirjat, projektisuunnitelmat ja raportit. Opiskelijoiden havainnot ja pohdinnat ja mahdolliset haastattelut ovat tutkimukseni keskeinen tiedon lähde.

Tutkimus on aineistolähtöinen, laadullinen oppimisympäristötutkimus, jossa on toimintatutkimuksen piirteitä. Opiskeluprosessin ja opetusmenetelmän kehittämisen näkökulmana, saadun aineiston perusteella, on kehittävän työntutkimuksen viitekehys. Jatkossa voi nousta esiin tarve laajentaa menetelmää ns. grounded theory -menetelmän suuntaan. Aineistoa on tarkoitus käsitellä ainakin sisällön ja tekstianalyysin menetelmällä.

Tutkimuksen taustateorianä on sosiaalipedagoginen viitekehys. Erityisesti yhteiskunnallisen osallisuuden, kansalaisaktiivisuuden ja vaikuttamisen näkökulmat ovat tärkeitä. Järjestötoiminnan vaikutus kansalaisten merkityksellisyyden ja oman elämänpolun suuntaviittojen pohtimisessa näyttäytyvät vahvasti. Opiskelijoiden ymmärryksen kasvu järjestötoiminnan yhteiskunnallisesta merkityksestä sen monilla tasoilla on keskeinen tarkastelun kohde.

RYHMÄ 3: Talous ja työ sosiaalipedagogisina kysymyksinä

pj. Sanna Rynänen, sanna.rynanen@uef.fi

Ikääntyvä nainen prekaarissa työmarkkina-asemassa

Satu Maarit Huuskonen, Itä-Suomen yliopisto, sathu@student.uef.fi

Suomalaisten hyvinvointi perustuu pitkälti palkkatyöhön. Samaan aikaan työelämä muuttuu yhä epävarmemmaksi ja prekaarit työsuhteet lisääntyvät. Ilmiölle on keskeistä epävarmuus työn ja tulon jatkuvuudesta, mistä johtuen elämän suunnitteleminen käy vaikeaksi. (Åkerblad 2014.) Ikääntyvä nainen kohtaa kaksinkertaisen työmarkkinoilta ulosuljetuksi tulemisen riskin, toisen ikänsä ja toisen sukupuolensa vuoksi. Ikääntyviksi määritellään 45–54-vuotiaat henkilöt. (Kosonen 2003.) Ikäsyrynnällä tarkoitetaan ikään perustuvaa eriarvoista kohtelua. Syrjintä ilmenee joko suorana syrjintänä tai kätkeytyy piilevästi institutionaalisiin rakenteisiin ja käytäntöihin. Piilevästä syrjinnästä käytetään myös käsitettä ageismi. (Viitasalo 2013.) Tyypillisimmin ikäsyryntää esiintyy rekrytointitilanteissa sekä esimerkiksi mahdollisuuksissa ammatilliseen etenemiseen. Ikäsyrynnälle läheisiä käsitteitä ovat ageismin lisäksi eksluusio, poiskäännyttäminen, ulossulkeminen, sosiaalinen syrjäyttäminen ja marginalisaatio. (Viitasalo 2013.)

Eläkeuudistuksen myötä työssä tulisi pysyä yhä pidempään. Millaisia mahdollisuuksia ikääntyvillä naisilla todellisuudessa on välttää tuleva eläkeläisköyhyys ja sitä edeltävä työn ja työttömyyden välitilaan päätyminen, jos jo prekaarisuuteen liittyvissä jatkuvissa rekrytointitilanteissa esiintyy syrjintää? Tutkin pro gradussani pienituloisten, epätyypillisissä työsuhteissa työskentelevien ikääntyvien naisten kokemuksia työllistymisestä ja työstä. Tutkimusmenetelmäni on naistutkimuksen traditioon kiinnittyvä muistelumenetelmä, jonka avulla pyritään tuomaan esiin sekä muistelijoiden omat kokemukset menneisyydestä että heidän niille antamansa merkitykset. Tarkastelun teoreettisena viitekehyksenä käytän Paulo Freiren (1921–1997) käsityksiä sorron rakenteista sekä feministisen tutkimuksen teorioita. Tutkimukseni on suunnittelu- ja teoriaan tutustumisvaiheessa.

Talouden pedagogisointi viheliäisen talousvallan työstämisenä

Tuomo Alhojärvi, Vapaa yliopisto & Hitaiden akatemia, tuomo.alhojarvi@gmail.com

Esittelen tässä esityksessä ajatusta talouden pedagogisoinnista työkaluna, jolla nostaa esiin ja työstää talouden tietämiseen liittyvää valtaa. Puheenvuoron taustalla on talouden performatiivisuudesta käyty keskustelu. Performatiivisuus tarjoaa kiinnostavia reittejä talouden representaatioiden tutkimiseksi, talouden kontingenssin ymmärtämiseksi ja talousvallan kritikoimiseksi. Lähestyn performatiivisuutta ontologisena käänteenä, josta juontuu myös käytännöllinen haaste: talouden tietämisen ja tekemisen käytäntöjen kouliva, sosialisoi ja normaalia tuottava luonne. Esitän talouden pedagogisointia lähtökohtana ”talouden” kohtaamisen ongelmallistamiseksi. Seurauksena on talouden tietämisen ja tekemisen hierarkioiden kritiikin monipuolistaminen ja talousdemokratian käytännöllisten mahdollisuuksien avartuminen. Esityksen lopussa luonnostelen siirtymää tästä teoreettisesta pedagogiikasta eläviin käytäntöihin.

Solidaarisuustalous – sosiaalipedagoginen taloudellisen toiminnan muoto?

Sanna Ryyänen, Itä-Suomen yliopisto, sanna.ryynanen@uef.fi

Saksalaisen sosiaalipedagogi Hans Thierschin elämismaailmasuuntautuneen sosiaalipedagogiikan keskeinen ajatus on, että parempaa arkielämää tavoittelevan sosiaalisen työn ja toiminnan tulee lähteä eletystä ja koetusta todellisuudesta, eli juurtua ihmisten jokapäiväiseen elämään. Elämismaailmasuuntautuneisuuden periaatteeseen nojautuen ja filosofi Jürgen Habermasin systeemi/elämismaailma -jakoa soveltaen Thiersch peräänkuuluttaa yhteiskuntaan enemmän senkaltaisia organisoitumisen tapoja, jotka eivät toteuta ulkoapäin asetettuja sääntöjä ja normeja vaan rakentuvat ihmisten keskenään jakamasta arjesta käsin. Yhdeksi esimerkiksi tämänkaltaisista järjestäytymisen tavoista Thiersch on nimennyt yhteisöllisen talouden (social economy) eri muodot.

Työryhmäesityksessä keskitytään solidaarisuustalouteen ja pohditaan, Thierschin esittämään haasteeseen tarttuen, miksi ja miten solidaarisuustaloutta ja muita niin kutsutun uuden talouden muotoja pitäisi ja voisi edistää. Lähtökohta-ajatuksena on, että tarvitsemme vallitsevan talousparadigman haastavia taloudellisen toiminnan muotoja taloudellisen, sosiaalisen ja ekologisen kestävyuden vahvistamiseksi. Solidaarisuustalous ymmärretään tällöin sekä elämismaailmasuuntautuneisuuden näkökulmasta ”sosiaalipedagogiseksi” taloudellisen toiminnan järjestämisen tavaksi että toiminta-alueeksi, jota voisi ja tulisi edistää pedagogisin keinoin. Esitys haastaa siten näkemään talouden kysymykset myös sosiaalipedagogisina kysymyksinä.

Solidaarisuustalous on kokoava käsite rihmastolle taloudellisen toiminnan muotoja, joita yhdistää yhteistyö, itsehallinnollisuus ja horisontaalinen, radikaalin demokratian periaatteita noudattava päätöksenteko. Solidaarisuustalouden toimijoita yhdistää myös ajatus taloudesta yhteiselämän organisoimisen tapana sen sijaan, että se olisi joidenkin kasvottomien asiantuntijoiden hallitsema elämänalue. Solidaarisuustalouden periaatteiden mukaan toimii esimerkiksi työ- ja tuottajaosuuskuntia, yhteisövaluuttoja (kuten aikapankit), kuluttajaosuuskuntia, vaihtopiirejä, osallistuvan budjetoinnin hankkeita ja yhteisviljelmää.

Esitys ja sen pohjalta Sosiaalipedagogiseen aikakauskirjaan kirjoitettava artikkeli pohjustavat suunnitteilla olevaa tutkimushanketta Brasilian yliopistojen ”solidaarisuustaloushautomoiden” toiminnasta solidaarisuustalouden pedagogisina edistäjinä. Tutkimushakkeen toimintatutkimuksellinen tavoite on kartoittaa mahdollisuuksia hyödyntää vastaavia toimintamalleja suomalaisen niin kutsutun uuden talouden kentän vahvistamisessa.

RYHMÄ 4: Alkoholiin ja huumeisiin liittyvä tutkimus sosiaalipedagogiikassa

pj. Sari Miettinen, sari.miettinen@mamk.fi

Collaborative argumentation in role-play discussions on adolescents' use of alcohol

Kati Vapalahti, Mikkeli University of Applied Sciences, kati.vapalahti@mamk.fi

Collaborative argumentation refers to a situation, where two or more participants engage in a discussion with a common goal. The common goal is to achieve a shared understanding about the issue discussed through providing multidimensional viewpoints by putting forward arguments for and against each other's claims.

When discussing social problems collaborative argumentation is needed. Problems to be discussed in social work context often provide confrontations between a client and a worker. The shared understanding should be formed by exploring both the client's viewpoints and different alternative viewpoints expressed by the worker. Thus, collaborative argumentation is required, and it should be practiced already during professional studies.

Students (n=29) in a Finnish University of Applied Sciences participated in role-play discussions conducted either online (15 students) or face-to-face (14 students) during a course concerning preventive work against alcohol abuse. The role-play discussions handled a case about a fictional young girl's use of alcohol. The students debated in small groups on that case through fictional roles of protagonists and antagonists.

The data consist of students' three asynchronous online and three tape recorded face-to-face role-play discussions. In the analysis the elements of collaborative argumentation in students' communications were analyzed. The results were compared between online and face-to-face discussions.

The results indicate that face-to-face discussions included more collaborative interaction, whereas online discussions included more argumentation. The level of argumentation was higher in online than in face-to-face groups. Online-discussions included more questions and appreciations, whereas face-to-face interaction included more explanations and acceptances.

Virallinen ja arkidiskurssi alkoholikasvatuksessa

Jenni Helenius, Tampereen yliopisto, Helenius.Jenni.P@student.uta.fi

Kun puhutaan nuorten riskikäyttäytymisestä, kuten humalajuomisesta, ilkeistä tai väkivaltaisuuksista, aikuiset usein selittävät tapahtumia toisilleen ainakin kahdesta näkökulmasta. Ehkä riskejä ottaneen nuoren kasvatuksessa on ollut puutteita? Onkohan hänen tekemisiään kontrolloitu riittävän hyvin? Kumpikin näkökulma kohdistaa vastuun erityisesti nuoren vanhemmille. Arkikielessä puhutaan rajoista ja rakkaudesta. Näiden sanojen merkitykset voivat olla moninaisia eri ihmisille ja eri tilanteissa.

Nuorten alkoholikokeilut ja niiden seuraukset huolestuttavat monia murrosikäisten vanhempia. Vanhemmilla on erilaisia periaatteita ja kasvatuskäytäntöjä, joilla he pyrkivät vaikuttamaan lastensa toimintaan. Arjessa tasapainoillaan mm. luottamuksen ja kontrollin välillä (Helenius 2013, 108). Alkoholiaiheisissa keskusteluissa puolestaan tasapainoillaan virallisen diskurssin ja arkidiskurssin välillä. Virallisissa diskursseissa tarkastellaan alkoholiongelmien ennaltaehkäisyä useimmiten terveysvaikutusten, lain ja yleisen järjestyksen kannalta. Arkisissa diskursseissa käsitellään ratkaisuja, joita vanhemmat tekevät arjen sosiaalisissa tilanteissa, prioriteettiensa ja olosuhteidensa mukaisesti. Molemmat diskurssit

rakentuvat sosiaalisesti ja sisältävät oletuksia sopivasta käyttäytymisestä. (Elmeland & Kolind 2012, 178–181.)

Puheenvuorossani käsittelem virallisen diskurssin ja arkidiskurssin ilmenemistä vanhempien kertomuksissa 1) tilanteista, joissa he ovat kuulleet nuorten alkoholinkäytön riistäytyneen käsistä ja 2) tilanteista, joissa he ovat keskustelleet nuorensa kanssa alkoholista.

Työn alla olevan väitöstutkimukseni aineistoon kuuluu mm. 28 vanhemman haastattelua ja 50 vastausta avokysymyksiin tehtyyn nettikyselyyn. Tutkimuksessani tarkastelen vuosina 1994–2000 syntyneiden nuorten vanhempien käsityksiä vanhempien toimijuudesta alaikäisten alkoholikasvatuksessa.

Tarkastelen vanhempien haastatteluissaan kuvailemia ratkaisuja, vastakohtaisuuksia ja ristiriitoja semioottisen neliön avulla (Greimas 1987, 49; Törrönen 2010, 194). Tuloksina esittelen paitsi arkidiskurssin ja virallisen diskurssin kuvauksia, myös nuoren ja vanhempien väliseen luottamukseen ja toimijuuksiin liittyviä jäsennyksiä. Tarkastelen tuloksia arkisuuntautuneen sosiaalipedagogiikan näkökulmasta, eritellen vanhempien nimeämien ratkaisujen logiikkaa mm. kasvatuksen ja kontrollin jännitteen kautta (Böhnisch 1992, 69–71; Hämäläinen & Kurki 1997, 138).

Lähteet

Böhnisch, L. 1992. Sozialpädagogik des Kindes- und Jugendalters. Eine Einführung. 2. Aufl. Weinheim und München. Juventa.

Elmeland, K. & Kolind, T. 2012. "Why Don't They Just Do What We Tell Them?" Different Alcohol Prevention discourses in Denmark. Sage. Young 2012 20: 177 <http://you.sagepub.com/content/20/2/177>. haettu 3.11.12

Greimas, A. J. 1987. On Meaning. Selected Writings in Semiotic Theory. Translation by Paul J. Perron and Frank H. Collins. The University of Minnesota. London. Frances Pinter (Publishers).

Helenius, J. 2013. Alkoholiaiheinen vanhempainilta – sosiaalipedagoginen interventio? Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2013. Suomen sosiaalipedagoginen seura ry.

Hämäläinen, J. & Kurki, L. 1997. Sosiaalipedagogiikka. Porvoo. WSOY.

Törrönen, J. 2010. Identiteettien ja subjektiasemien analyysi haastatteluaineistossa. Teoksessa J.

Ruusuvuori, P. Nikander & M. Hyvärinen (eds.). Haastattelun analyysi. Tampere. Vastapaino, 180–211.

Huumekuntoutuksen käyneiden osallisuuden tukeminen

Jani Heino, Mikkelin ammattikorkeakoulu, jani.heino@nauha.fi

Opiskelen Mikkelin ammattikorkeakoulussa ja valmistun yhteisöpedagogiksi arviolta kesäkuussa 2015. Työskentelen ohjaajana Villa Hockeyssa, joka on nuorille 16–29-vuotiaille suunnattu huume kuntoutuskoti. Opinnäytetyöni aiheena on kuntoutuksen käyneiden osallisuuden tukeminen.

Kuntoutuskodit ovat perinteisesti erityispedagogisia ja työni tavoitteena on kehittää toimintaa sosiaalipedagogisella työorientaatiolla. Järjestin kuntoutuksen käyneille tulevaisuusverstaan, jonka aiheena oli kotiutumisen parantaminen. Toimin verstaalla sosiokulttuurisena innostajana. Nuoret lähtivät toimimaan hyvin. En tässä vaiheessa ole vielä jäsennellyt tuloksia, mutta esiin tuli hyviä ideoita ja he olivat valmiita niitä myös toteuttamaan. Esimerkkinä kirjeen laadinta, jonka he lähettävät Tampereen kaupungin valtuustolle sekä sosiaaliministerille ja pyytävät audienssia. Lisäksi he ehdottivat kuntoutukseen uusia toimintoja joihin myös yksikkömme johtaja suostui ja sitoutui toteuttamaan.

Vaikka opinnäytetyöni ei vielä ole valmis, olen vakuuttunut osallisuuden tukemisen onnistumisesta. Näen myös mahdollisuuden kehittää päihdehoitoa, joka on tällä hetkellä siinä pisteessä, että jotain uutta tarvitaan. Sosiaalipedagoginen työorientaatio voi näkemykseni mukaan olla vastaus tähän.

RYHMÄ 5: Toimintakenttien määrittelyä

pj. Elina Ikonen, ikosenelina@gmail.com

Sosiaalipedagogiikan funktiota ja positiota paikantamassa metafora-analyysin kautta

Elina Ikonen, Itä-Suomen yliopisto, Metropolia ammattikorkeakoulu, ikosenelina@gmail.com

Sosiaalipedagogiikka on ala, jonka funktiolla ja positiolla ei ole täysin vakiintunutta merkitystä Suomessa tai kaikissa sen muissa kansallisissa traditioissa. Toisaalta sosiaalipedagogiikan itseymmärrykselle on myös ominaista vastaaminen ajankohtaiseen yhteiskunnalliseen tarpeeseen, joka edellyttää dynaamisuutta.

Väitöskirjatutkimukseni tavoitteena on tutkia millaisia merkityksiä sosiaalipedagogiikkaan kohdistuu sen sisäisten ja sitä ympäröivien asiantuntijoiden näkökulmasta. Olen kiinnostunut millainen funktio nähdään sosiaalipedagogisella asiantuntijuudella olevan ja mitkä ovat sen keskeiset ulottuvuudet. Ja millainen on sosiaalipedagogisen asiantuntijuuden positio ja vakiintumisen prosessi osana asiantuntijuusjärjestelmää. Tutkimuksessani on kolme keskeistä näkökulman valintaa, joista sosiaalipedagogiikkaa tutkiva tutkimusasetelma muodostuu: a. asiantuntijuus, b. asiantuntijuuden sosiaalinen rakentuminen ja vakiintuminen osana ympäröivää asiantuntijajärjestelmää ja c. merkityksien rakentuminen metaforien kautta.

Empiirinen tutkimusaineistoni koostuu 19 asiantuntijahaastattelusta. Tutkimusaineistossa on kaksi osaa: ensimmäinen haastatteluaineisto (2006) on koostuu sosiaalipedagogiikkaa ympäröivien alojen asiantuntijoista. Toinen tänä keväänä (2015) kokoamani haastatteluaineisto koostuu asiantuntijoista, joilla kokemusta ja näkemystä suomalaisen sosiaalipedagogiikan merkityksestä erilaisten käytännönkontekstien ja sovellusalueiden näkökulmasta. Eli tutkimusaineisto lähestyy sosiaalipedagogiikkaa kahdesta suunnasta: sitä ympäröivän asiantuntijuuskentän ja sisäisen näkökulman kautta. Tutkimusmenetelmänä on metafora-analyysi.

Sosiaalipedagogiikka on Suomessa ala, jota ympäröivä yhteiskunta ja asiantuntijuuskenttä opettelee vielä tuntemaan ja ymmärtämään. Metaforat ovat ajattelun jäsentämisen apukeino ja kehys, jonka kautta voimme yhdistää jo ennalta tuttuja asioita niihin, joita me vasta pyrimme ymmärtämään. Tutkimusmenetelmän valinta perustuu kognitiivisen metaforateorian Lakoffin ja Johnsonin (1980) oletukseen, että metaforien kautta tapahtuva sosiaalipedagogiikan personointi ei vaikuta ainoastaan siihen, mitä ajatteleme kohteesta, vaan se saa meidät myös toimimaan tietyllä tavalla.

Haasteena sosiaalipedagogiikalle, kooltaan suhteellisen pienenä, suuren yleisölle tuntemattomana ja monitieteellisenä asiantuntijuutena, on tunnistaa oma perustehtävänsä, rajansa ja paikkansa suhteessa sitä ympäröivään asiantuntijuusjärjestelmään. Haastatteluaineiston, aikalaiskeskustelun ja kirjallisuuden kautta tutkimukseni tavoitteena on tunnistaa ja analysoida ydinmetaforia, jotka kuvaavat suomalaisen sosiaalipedagogiikan merkitystä erityisesti sen funktion ja position näkökulmasta. Metaforat ovat työväline käsitteellistää sosiaalipedagogiikan teorian ja ajankohtaisen käytännön kentän kohtaamisesta syntyvää vuorovaikutusta ja yksi mahdollisuus tukea suomalaisen sosiaalipedagogiikan kehittymistä.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön ajatuksellinen ja oppihistoriallinen kehitys

Tiina Häkkinen, Itä-Suomen yliopisto, Diakonia-ammattikorkeakoulu, Tiina.Hakkinen@diak.fi

Väitöstutkimukseni tutkimuskohteena on Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyö ja sen ajatuksellinen ja oppihistoriallinen kehitys.

Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön juuret ulottuvat yli sadan vuoden taakse 1800-luvun puolelle silloiseen yhteiskunnalliseen murrosvaiheeseen. Työn alkuvuosien jälkeinen aktiivinen kehityskausi sijoittuu toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan, jolloin seurakunnat kiinnittivät erityisen huomion lasten ja nuorten kanssa tehtävään työhön ja kotien kasvatustoiminnan tukemiseen. Tästä huolimatta, vaikka nykyisellä kirkon nuorisotyöllä ja kasvatustoiminnalla on yli satavuotinen historia, tunnustettu asema, rooli ja merkitys – siihen liittyvää tutkimusta on tehty vähän. Kirkon nuorisotyön historian kuvaus on tähän mennessä painottunut toiminnan, työmuotojen ja menetelmien kuvaukseen, sen sijaan käsitteiden, ajattelun ja argumentoinnin analyttinen tarkastelu ja teoreettinen jäsenitys on jäänyt vähemmälle.

Kirkon nuorisotyön aate- ja oppihistorian tutkimuksessa onkin tarkoituksenmukaista ja mielekästä tarkastella eri aikakausina käytyä aikalaiskeskustelua. Mistä asioista ja kysymyksistä eri aikakausina on keskusteltu? Mihin teologisiin ja muihin teoreettisiin ajatusrakennelmiin on tukeuduttu? Miten asioita on käsitteellistetty ja miten näkemyksiä on perusteltu? Mistä näkökulmasta ja ajatuksellisista viitekehyksistä käsin kirkon nuorisotyön lähtökohtia ja tehtäviä on kulloinkin määritelty? Kirkon nuorisotyön historian ja oppihistorian tutkimukseen liittyy vahvasti kasvatuksellinen, hengellinen ja sosiaalinen ulottuvuus. Näyttää myös siltä, että eri aikakausina (1900-luvun aikana) näiden kolmen ulottuvuuden painopiste on vaihdellut sekä käytännön työssä, virallisissa linjauksissa että epävirallisessa keskustelussakin ja näihin ulottuvuuksiin liittyvät ristiriidat ovat ajoittain olleet myös hyvin haasteellisia.

Päätutkimuskysymykseni on :

Miten Suomen evankelisluterilaisen kirkon nuorisotyön itseymmärrys ja ajattelu on kehittynyt 1900-luvulla?

ja sen tärkeimpinä alakysymyksinä ovat :

- *Miten nuorisotyön tehtävä on ymmärretty eri aikoina?*
- *Miten työtä on perusteltu teologisesti, pedagogisesti ja yhteiskunnallisesti?*
- *Millainen on ollut kirkon nuorisotyön suhde yhteiskuntaan ja muihin toimijoihin?*
- *Millainen on ollut kirkon nuorisotyön suhde muuhun seurakuntatyöhön, erityisesti diakoniatyöhön?*

Tutkimukseni teoreettinen viitekehys rakentuu sosiaalipedagogisesta toimintatieteestä ja itseymmärryksestä käsin. Tutkimukseni lähdeaineistona ovat aiheeseen liittyvät julkaisut (kirjat, aikakauslehdet ja artikkelit), viralliset asiakirjat ja dokumentit aiheeseen liittyvää kansalaiskeskustelua ja uutisointia unohtamatta.

Varhaiskasvatus sosiaalipedagogisena toimintakenttänä

Eeva Tast, eeva.tast@gmail.com

Mitä ymmärretään varhaiskasvatuksella ja sosiaalipedagogiikalla?

Varhaiskasvatus näyttää nykyisin määrittävän yksinomaan varhaisen oppimisen kautta. Onko mahdollista tänä aikana sivuuttaa varhaiskasvatuksen sosiaalipedagogiset tulkinnat?

Lisensiaatintyöni (2003) ”Sosionomin osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä” syntyi etsittäessä suuntaa muutoksessa olevaan sosiaaliseen kasvatustyöhön. Kasvatuksen pääainevalinnan mukaisia osaamistavoitteita haluttiin yhtenäistää, ja tehdä näkyviksi ”sosiaalisen” tulkintoja varhaiskasvatuksen erilaisissa toimintaympäristöissä. Varhaiskasvatuksen käsite ymmärrettiin päivähoitokasvatusta laajempänä. Sosionomin osaamista ja asiantuntijuutta varhaiskasvatuksen alueella lähestyttiin koulutusalan määrittelemän ydinosaamisen kautta. Sosionomin ydinosaaminen nähtiin lähtökohtana myös toimittaessa sosiaalipedagogisesti orientoituvan varhaiskasvatuksen kentällä.

Ammattikorkeakoulujen varhaiskasvatuksen verkoston 21 edustajaa osallistuivat kaikki tutkimukseen. Sosionomin (Amk) pääainealinnan kautta rakentuvaa sosiaalisesti painottuvaa kasvattajuutta kuvattiin ja jäsennettiin delphi-tutkimuksen prosessina.

Sosionomin (Amk) osaamisprofiili varhaiskasvatuksessa ammattikorkeakoulun opettajien näkemänä:

- 1) Teoreettisesti perusteltu ammatillinen asiantuntijuus
- 2) Kasvun tukemisen ja ohjaamisen taidot sekä yhteisöllinen osaaminen
- 3) Perhetyön, lastensuojelun ja erityiskasvatuksen osaaminen
- 4) Sosiaalipalvelujärjestelmän tuntemus ja palveluohjauksen osaaminen
- 5) Moniammatillisen yhteistyön sekä johtamisen ja kehittämisen osaaminen

Tärkein ennakoivan sosiaalipedagogisen työn toimintakenttä on päivähoidon varhaiskasvatus. Muita volyymiltaan suuria toimintakenttiä ovat järjestöjen ja seurakuntien varhaiskasvatus- ja perhepalvelut. Kuntouttavalle, sosiaalipedagogisesti orientoituvalle varhaiskasvatukselle on myös jatkuvaa tarvetta. Onkin olennaista nähdä, että varhaiskasvatusikäisten lasten ja heidän perheittensä kanssa tehdään jatkuvasti työtä myös sosiaalityön alueella. Erilaisten lastensuojeluyksiköiden kasvatustyössä ja lastensuojelun sosiaalityössä ovatkin kaikkein haastavimmat sosiaalipedagogisen työn toimintakentät.

RYHMÄ 6: Sosiaalipedagogiikka nonformaalin kasvatuksen areenoilla

pj: Seija Mäenpää, seija.maenpaa@metropolia.fi

Sosiaalipedagogiikka sivistystyössä

Seppo Niemelä, Itä-Suomen yliopisto, seppo.niemela@ktverkko.fi

Suomessa vapaata sivistystyötä tekevät pääasiassa kansalais- ja työväenopistot, kansanopistot ja opintokeskukset. Niissä toimii parisen tuhatta päätoimista ihmistä. Vuoden 2010 sivistystyön valtion apua ohjaavassa laissa aiempi persoonallisuuden kehityksen tavoite muuttui korostetun sosiaalipedagogiseksi: tavoite ilmaista sanoilla ”yhteiskunnan eheys, tasa-arvo ja aktiivinen kansalaisuus”. Sivistystyössä onkin nyt suuri sosiaalipedagogisen osaamisen tarve. Kiinnostava yhteys on, että Juha Hämäläisen mukaan sosiaalipedagogiikka perustuu sivistysteoriaan. Tavoite on ihmisen kehityspotentiaaliin perustuva inhimillisen kasvun prosessi.

Pedagogisen käsityksen mukaan sivistyksen ydintä on uuden luominen tai muotoaminen. Sivistyshistoria ja sivistystraditiot ovat kiteytyneitä kertomusta siitä uutta luovasta työstä, jolla ihminen kulttuurihistoriansa aikana tehnyt. Elävä sivistys ei kuitenkaan pysy paikallaan saati jähmety menneeseen. Sivistys on jatkuvassa uudistumisen ja joksikin tulemisen tilassa.

Sivistyspedagogiikalle tämä antaa (1) sivistysperinnön välittämisen lisäksi kaksi haastetta: Miten oppijaa autetaan (2) saamaan juureva ote sivistyksen kiihkeästi muuttuvaan prosessiin? Miten oppija oppii (3) antamaan muutokseen henkilökohtaisen panoksensa? Jos näissä onnistutaan, sekä ihminen että yhteiskunta kykenevät innovoivaan uudistumiseen. Tärkeä näkemys on, että sivistyminen mahdollisuutena koskee kaikkia, ei vain ns. sivistyneitä.

Kasvatuksen historiassa on kautta aikojen ollut kaksi lähestymistapaa oppimiseen ja inhimilliseen kasvuun. Nimitän tietojen ja taitojen siirtoon tähtäävää opetusta välityspedagogiseksi. Väitöskirjatyöni yhteydessä aloin nimittää uutta luovaa omaehtoista oppimista tukevia pedagogiikkoja yhteisnimellä sivistyspedagogiikka. Se saa kansansivistystradition lisäksi aineksia monista pedagogisista suuntauksista: Konstruktivismi näkee oppijan oman maailmansa konstruoijana. Paolo Freire erotti tallentavan ja dialogisen oppimisen. Kokemuksellinen oppiminen ja andragogiikka ovat lähellä sivistystyötä. Sivistysteoria auttaa ymmärtämään näiden intentioita.

Sivistymisessä oleellinen potentiaalien tai itsensä kehittäminen/toteuttaminen on oppijan omaehtoinen prosessi. Se ei kuitenkaan toteudu tyhjiössä. Sivistyminen edellyttää vuorovaikutusta. Avainsana on dialogi. Etenkin opettajan ja oppijan välinen pedagoginen suhde ja oppijoiden keskinäinen vertaisryhmä ovat prosessin alkuvaiheessa tärkeitä. Opettajan tehtävänä on luoda sellainen pedagoginen toimintatila, jossa ”yksilö voi työstää ajatteluaan, arvostuksiaan ja toiminnallisia kompetenssejaan” (Michael Uljens). Sivistysteorian avainkäsitteitä ovat sivistyksellisyys, vastavuoroinen tunnustaminen, itsetoiminnallisuuden vaatimus ja vertaisryhmä.

Sivistyksellisyys tarkoittaa yksilön tarkoituksellista, tulkitsevaa ja aktiivista maailmasuhdetta. Vastavuoroinen tunnustaminen tarkoittaa sitä, että opetussuhteen osapuolet tunnustavat toisensa tasa-arvoiseen itsemäärittelyyn kykenevinä persoonina. Varsinainen sivistymisen käynnistäjä on itsetoiminnallisuuden sysäys, odotus tai vaatimus; kasvavan itsetoiminnallisuudesta kumpuaa omaehtoinen kiinnostus, luovuus ja toimintakyky. Opettaja ei voi ennalta tietää, mitä oppilas saa aikaan. ”Kannettu vesi ei kaivossa pysy” eikä ”kukko käskien laula.”

Vertaisryhmän käymä dialogi on opettajan ja oppijan pedagogisen suhteen ohella tehokas sivistymisen edistäjä. Sen käyttöön liittyvät pohjoismaisen kansansivistyksen keskeiset innovaatiot: opintopiiri ja

internaattipedagogiikka. Autenttinen itseys ja itsen toteuttaminen kukoistavat juuri luovassa yhteistyössä. Ryhmässä esitetyt mielipiteet ja muut luovan työn tulokset, niistä saatava palaute ja vertaisryhmän keskustelu ovat parasta oman ajattelun, itsenäisen arvioinnin ja omaehtoisen toiminnan koulua.

Pedagogiikan kehittäminen on tärkeä asia myös sosiaalipedagogiikan kannalta. Se yhdistää työssään kasvatustieteellisen ja yhteiskuntatieteellisen näkemyksen ja niin, että usein lähtökohtana on ilmiön sosiaalinen analyysi. Silti sosiaalipedagogiikan varsinainen anti on siinä, että se kykenee antamaan yhteiskunnan eheyden, tasa-arvon ja kansalaisuuden ongelmiin ratkaisuja, jotka nousevat ”kasvatuksen, oppimisen ja inhimillisen kasvun” käsitteistä (Juha Hämäläinen).

Mediakasvatusta nuorisotyössä sosiokulttuurisen innostamisen metodeilla

Heli Heino, Tampereen yliopisto, heino.heli.m@student.uta.fi

Yksi nuorisotyössä toteutettavan mediakasvatuksen haasteista on, miten toimintaan ylipäätään saadaan mukaan nuoria, sillä näitä ei useinkaan kiinnosta käyttää vapaa-aikaansa mediataitojensa kohentamiseen pitkäjänteistä sitoutumista vaativassa, oppimiseen fokusoivassa kerhotoiminnassa. Kokemusteni mukaan nuoret osallistuvat mediakasvatukselliseen toimintaan, jos sen voi tehdä hetken mielijohteesta ja kaverien kanssa yhdessä, ja jos nuorilla on yhteisesti koettu tarve vaikuttaa elämäänsä jollakin konkreettisella tavalla. Sosiokulttuurinen innostaminen sopii vauhdikkaaseen mediatapahtumaan siinä missä kerhomaiseenkin toimintaan, ja tuloksena syntyy nuorten oman yhteiskunnallisen roolin oivaltamista, nuorten keskinäistä mediakasvatuksellista dialogia ja muutoksen tavoittelemista yhdessä.

Esityksessäni kerron havainnoista ja johtopäätöksistä pohjautuen Tampereen yliopistossa 2015 valmistuneeseen pro gradu -tutkielmaani Kohti innostavaa mediakasvatusta nuorisotyössä. Tutkimani mediakasvatus rakennettiin sosiokulttuurisen innostamisen ajattelun varaan: nuoria haluttiin tukea kasvamaan kriittisiksi ja rohkeiksi toimijoiksi, jotka tuottavat sellaista mediasisältöä, jolla voitaisiin vaikuttaa elämän parantamiseksi nuorten omien tavoitteiden mukaan. Idealistinen tavoite ei kuitenkaan riittänyt kompensoimaan puutteita ohjaustyössä. Tutkimuksen kenttätöön ensimmäinen vaihe toteutettiin nuorisotalossa säännöllisesti kokoontuneessa mediakerhossa, joka näivettyi yhteisten tavoitteiden puuttumisen ja sosiokulttuurisen innostamisen yksisilmäisen soveltamisen puristuksessa. Vasta tämän epäonnistumisen jälkeen syntyi kyky nähdä nuoret Freiren hengessä ja ymmärtää sosiokulttuurinen innostaminen pragmaattiseksi ja joustavaksi ajatteluksi, ja tutkimuksen toinen kenttätöövaihe – uuden toimitilan hankkimista tavoitteleva mediatapahtuma monikulttuurisessa nuorisokahvilassa – oli menestyksellinen. Tutkimus tuotti mediapedagogisen mallin toteutettavaksi nuorisotyössä. Samalla syntyi näkemys innostajan roolista suhteessa nuorisotyöntekijän ja media-asiantuntijan väliseen työnjakoon.

Aktiivista kansalaisuutta etsimässä

Ninni Juntunen, Itä-Suomen yliopisto, ninnij@student.uef.fi

Pro gradu -tutkielmani aiheena on aktiivinen kansalaisuus. Tutkin, mitä aktiivisella kansalaisuudella tarkoitetaan, miten aktiivinen kansalaisuus ilmenee, ja mitä keinoja on edistää aktiivista kansalaisuutta. Tulen sosiaalipedagogiikan päivien puheenvuorossani pohtimaan muun muassa näitä kysymyksiä yhdessä kuulijoiden kanssa, ja sitä, miksi kansalaisten tai kansalaisuuteen aktivoiminen nähdään tärkeänä.

Sanapari ”aktiivinen kansalaisuus” herättäneen itse kunkin kohdalla monia erilaisia mielikuvia ja tulkintoja. Aktiiviseen kansalaisuuteen voitaneenkin sisällyttää lähes mitä vain aina poliittisesta osallistumisesta kuluttajuuteen. Passiivisella kansalaisuudella voidaan tarkoittaa virallista, statuksellista kansalaisuutta, jossa ihmiset vastaanottavat asiat sellaisina kuin ne heille annetaan. Aktiivinen kansalaisuus on

kulttuurikohtaista tapaa elää yhdessä. Se kehittyy kulttuurin mukana ja tulee sukupolvittain opettaa ja oppia. Se on omakohtaista sosiaalista osallisuutta, vaikuttamista ja vastuunkantoa yhteisössä.

Aktiivinen kansalaisuus voi näyttäytyä esimerkiksi osallistumisena poliittiseen toimintaan, talkootyönä lähiympäristössä tai asuinalueella, nimen kirjoittamisena adressiin ja vetoomukseen, kulutuskäyttäytymisenä tai äänestämisenä vaaleissa. Ihminen voi olla aktiivinen yksilö omassa elämässään, mutta aktiivinen kansalainen hänestä tulee vasta silloin, kun hän alkaa toimia yhteisön ja/ tai yhteiskunnan jäsenenä. Toiminta on jotain enemmän kuin kansalaisen oikeuksien ja velvollisuuksien täyttämistä, ja se kohdistuu muuhunkin kuin itseän.

Aktiiviseen kansalaisuuteen liittyvät vahvasti käsitteet osallistuminen, osallisuus ja vaikuttaminen. Aiemmin osallistumista pidettiin kansalaishyveenä. Se takasi ihmisten innokkaan omakohtaisen mukanaolon kansalaistoiminnassa sekä korkeat äänestysprosentit. Nykyisin osallistumisesta on tullut yhä enemmän passiivista mukanaoloa muiden rakentamisessa ja määrittelemisissä tilanteissa. Sitä vastoin osallisuus voidaan nähdä omakohtaisena sitoutumisena, vaikuttamisena ja vastuunkantona yhteisössä ja yhteisöä varten.

Sosiaalipedagogisen kansalaiskasvatuksen olennaisimpiin tavoitteisiin kuuluu kansalaisten osallisuuden, toimijuuden ja solidaarisuuden vahvistaminen. Sosiaalipedagogiikassa kansalaisuus nähdään perusluonteeltaan sosiaalisena ilmiönä, mikä tarkoittaa, että kansalaisuus toteutuu paitsi suhteena valtioyhteisöön myös kansalaisyhteisön jäsenten välisinä suhteina. Sosiaalisesti vahvemman perustan kansalaisuudelle muodostaa kasvatuksen kautta vahvistettu kokemus kuulumisesta kansalaisyhteisöön sekä osallistuminen yhteisön toimintaan. Sosiaalipedagogisen kansalaiskasvatuksen tehtävänä voidaankin nähdä kansalaisten yhteiselämävalmiuksien ja yhteiskunnallisen osallistumisen vahvistaminen, sekä osallistumismahdollisuuksien ja -halun edistäminen.